

INFORMACIJOS

Nr 27 /50/

1953 m. Liepos 1 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos Informacijos yra savaitinis Krašto Valdybos organas, skiriamas tik spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pasinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais maloniai prašomos nurodyti šaltinį PLB Vok. "Informacijos".

PLB EUROPOS BENDRUOMENIŲ PIRMININKŲ SUVAŽIAVIMAS

Vokietijos Krašto Valdybos būstinėje Hannover'yje, š.m. birželio 27-29 dienomis įvyko PLB Europos Kraštų Valdybų pirmininkų arba tų bendruomenių įgaliotinių metinis suvažiavimas, kuriame dalyvavo 7 Europos kraštai.

Didžiąją Britaniją atstovavo bendruomenės ir DBLS pirmininkas M. Bajorinas, Belgiją bendruomenės pirmininkas Pr. Sekmokas, Daniją bendruomenės pirmininkas Č. Šliašinskas, Italiją bendruomenės įgaliotas Romos Apylinkės Valdybos narys kun. V. Kazlauskas, Prancūziją Laikinojo Organizacinio Komiteto ir Prancūzijos Lietuvių Šalpos Draugijos pirmininkė O. Bačkienė, Šveicariją bendruomenės pirmininkas inž. J. Stankus ir Vokietiją bendruomenės pirmininkas inž. Pr. Zundė.

Svečiais suvažiavime dalyvavo VLIKo URT valdytojas dr. P. Karvelis, VLIKo nariai J. Glemža ir J. Jakš-Tyris, "Britanijos Lietuvio" redaktorius Br. Daunora, Mažosios Lietuvos Tarybos pirmininkas Erdm. Simonaitis, "Amerikos Balso" atstovas ir Vokietijos Krašto Valdybos nariai: pp J. Lukošius, A. Venclauskas ir E. Žilius.

Suvažiavimui pakaitomis pirmininkavo: pp Pr. Zundė, Vokietija; M. Bajorinas, Didž. Britanija ir Č. Šliašinskas, Danija. Sekretoriavo p. A. Makarskas, Vokietija.

Suvažiavimą sveikino raštu: Lietuvos Diplomatinijos Šefas Ministeris St. Lozoraitis, Lietuvos Ministeris Londone B.K. Balutis, Lietuvos Pasiuntinys Pietų Amerikoje dr. K. Graužinis, Lietuvos Įgaliotas Ministeris Brazilijoje dr. Fr. Meieris, e. Lietuvos generalinio konsulo p. Kanadoje V. Gylys; lietuvių bendruomenių vardu: Venecuelos - inž. Vl. Venckus, Kolumbijos - kun. N. Saldukas, S.D.B. Australijos - J. Vaičiaitis ir Lietuvių-Latvių Vienybės vardu - mag. hist. J. Bračas. Telegramomis sveikinimus ir linkėjimus suvažiavimui atsiuntė Lietuvos Laisvės Komiteto vardu p. Sidzi-kauskas ir Austrijos lietuvių bendruomenės vardu jos pirmininkas, S. Glionertas.

Suvažiavimo atidarymas ir sveikinimai.

Vokietijos Krašto Valdybos pirmininkas, p. inž. Pr. Zundė, atidarydamas suvažiavimą ir sveikindamas jo svečius ir dalyvius, priminė, kad pasaka apie technikos laimėjimus daug kur virtusi tikrove, o tais technikos laimėjimais naudodamiesi platesniu mas-tu jungiamės ir mes. Reikalingas tikėjimas, kad tikslo atsiektume ir pasiryžimas tikslo siekti. Jeigu neturėtume pasitikėjimo, tai nereikėtų nei suvažiuoti.

Derinti darbą reikalinga, nes, nors galim tikslo siekti įvai-riais keliais, vistiek tiksliau eiti vienu keliu. Emigracija pra-retino mūsų bendruomenių eiles Europoje, bet darbo yra daug ir jį atlikti galime tik vienas kitam padėdami ir išsijungdami iš geogra-finų ribų.

VLIKO URT valdytojas p. dr. P. Karvelis, sveikindamas suvažia-vimą savo ir abiejų pirmininkų: VLIKO pirmininko prel. M. Krupavi-čiaus ir Vykd. Tarybos pirmininko prof. K. Žalkausko vardu, perda-vė jų apgailėstą, kad dėl pasitarimų su p. Ministeriu St. Lozo-raičiu Romoje jie negalį šiame suvažiavime dalyvauti, nors ir buvo tai numate. Toliau dr. Karvelis pareiškė, kad Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, nors ir iš lėto, tačiau aiškiai iš žodžių virsta kū-nu. VLIKO troškimas yra pasaulinis lietuvių bendruomenės seimas ir jo išrinktas centrinis bendruomenės organas. Lietuvių bendruomenės kraštuose su jų vadovybėmis yra lyg lietuviškoji savivalda.

VLIKO veiklai šiemet sukanka 10 metų. Jis pasiėmė didelę at-sakomybę, bet jis neatpalaidoja bendruomenės narių nuo veiklos. Niekas neturi likti abejingas, bet turi aktingai reikštis, ypatin-gai svetimųjų tarpe. VLIKas prisidėjo materialiai prie šio suvažia-vimo paruošimo ir mielai talkins visur, kur tik galės. Teauga lie-tuviškas susiklausymas ir darnumas, kad nebūtų apviltas Tėvynės pasitikėjimas. Kelias į išlaisvinimą yra sunkus ir nelauktai ilgas, bet juo eidami įgausime patyrimų, o grįžę į laisvąją Tėvynę kursime naują gerbūvį.

Mažosios Lietuvos Tarybos vardu jos pirmininkas, p. Erdm. Simonaitis, sveikindamas suvažiavusius atstovus, prašo jų perduo-ti jo ir MLT padėką visiems tiems, kurie palaikė ir palaiko Mažo-sios Lietuvos išlaisvinimo idėją. Raktas į laisvę yra išveržtas iš Mažosios Lietuvos gyventojų rankų, bet kovojama už tai, kad jis bū-tų atgautas. Išlaikykime vienybę ir bendrom jėgom mums tai pavyks.

VLIKo Vykdamosios Tarybos Atstovo Pranešimas.

URT Valdytojas, p. dr. Karvelis, vertindamas politinę padėtį, pareiškė, kad VLIKAS yra vyriausias politinis organas vedamoje laisvinimo kovoje. Jau nuo 1945 metų vyrauja mintis, kad ginkluotą konfliktą tarp rytų ir vakarų neišvengiamas. Ideologiniai ir valstybiniai interesų priešingumai yra taip dideli, o antrajam pasauliniam karui pasibaigus taip pragaištingi, kad konfliktas atrodo neišvengiamas. JAV, pirmosios supratę padėtį, pradėjo pasaulinio masto ginklavimąsi, sukurdamos sąlygas reikalavimams statyti ir eidamos prie laisvojo pasaulio, jėgos potencialo prilyginimo sovietiniam potencialui. Priėjo/paktu, EVG, siekiant lygių jėgos sąlygų, nes rytai mobilizavosi. Tai buvo iki Stalino mirties. Po jo mirties vėl kyla klausimas, kokia bus tolimesnė sovietų politika? Ar ir toliau imperializmas, ar nauji vėjai? Maskva savotiškai pasinaudojo šia vakariečių galvosena, skelbdama, kad ji norinti pirmykštį imperializmą ir buvusią politiką keisti, nors dar Stalinui gyvam esant tam pradžia jau buvo padaryta: Stalino interview.

Karas šiuo metu sovietams nenaudingas ir realiais gestais jie norėjo parodyti, kad karo nenori. Tam yra daug priežasčių: nesuvirškintos milijoninės europiečių ir kiniečių masės! Pirmą reakciją į šią naują krypties sovietinį politikos vėją buvo puiki, epochinės reikšmės Eisenhower'io kalba. Tos kalbos prasmė yra visai paprasta: vakarai karo nenori, arba, teisingiau - nori karo tik skurdui ir vargui. Taigi, klausimas lengvai išsprendžiamas: sovietai turi atitaisyti smurto veiksmus ir atsisakyti agresijos. Maskvos atsakymas į šituos pasiūlymus irgi buvo paprastas ir aiškus, o jis buvo gromikišku tonu pasakytas "njet". Skriaudų išlyginimo, jų atitaisymo sovietų koncepcijoje negalėjo būti.

Churchill'io kalba sukrėtė pasaulį. Jo pasiūlytasis naujasis Locarno reikštų ne tik esamos padėties stabilizavimą, bet net bendrą visų pasirašiusiųjų sutartį pasipriešinimą bet kuriems status quo pakeitimams. Tai reikštų esmėje sovietų užgrobimo vaisių pripažinimą ir garantiją sovietiniam imperializmui. Šių minčių įvykdymu atsisakoma nuo vakarų Europos politikos principų ir einama jau realios politikos keliu. Šio kelio siekimai irgi yra paprasti ir net kuklūs, nes tuo būdu norima išlaikyti taiką nors vienai generacijai.

Ir mes turime realiai pažiūrėti į esamą padėtį. Lisabonos konferencijoje sutartas apsiginklavimo potencialas nebuvo pasiektas. Nebuvo pasiekta net tokios jėgos, kuri galėtų sovietus paralyžuoti. Antra, Italijoje ir Prancūzijoje komunistinis judėjimas ne tik nesulaikytas, bet ir tebėra didėjantis. Taigi, ir militarinis ir politinis faktorius kalba vakarų nenaudai. Pasirodo, kad Europos žmogaus opinija nepasikeitė, liko komunizmui neatspari.

Pastangos apjungti Europą kaip kontra balansą sovietams liko dar be rezultatų, nes pirma - anglai atsisakė joje besąlyginiai dalyvauti, o antra - prancūzai su vokiečiais nerado bendros kalbos, pav., Saaro krašto klausimu. Bet Bonn'oje vis dėlto pavyko ratifikuoti EVG ir tuo būdu sudaryti visai naują padėtį. Apsiginklavę ir įsijungę į vakarų militarinį potencialą, vokiečiai muša sovietų kortą. Pro juos sovietai negali prasimušti. Šita padėtis lemia visą sovietų taktiką, ir jie gerai jaučia susidariusią padėtį. Anglų-prancūzų pajėgumas siekė gal iki Elbės ar Oderio.

Vokiečių galia ir interesai siekia daug toliau - iki Rusijos gilumos. Šita jėga gali pasiekti ir sustiprinti rusų tautų laisvės aspiracijas tokiu mastu, kad gali susprogdinti sovietų sistemą iš vidaus, kai jų jėgos susijungs su vokiečių jėgomis. Pranešėjui teko girdėti žymaus švedų diplomato nuomonę, jog sovietai darysią viską, kad tik sukliudyti Vokietijos apsiginklavimą.

Stovime Bermudos išvakarėse, kurios siekiama anglių ir prancūzų spaudimu. Churchill'io kalba parlamente ir Bidault kalba Eifel'io bokšte rodo, kiek Churchill'io tezės skiriasi nuo JAV tezių. Dabartinė situacija mūsų požiūriu yra pavojingiausia. Ar Amerika pajėgs atlaikyti pozicijas, ar atsisakys savo principinių reikalavimų? Mus pasiekiančios žinios duoda pagrindo susirūpinti.

Mes esame ant ribos. Iki šiol mūsų likimas jungėsi su kitų satelitinių tautų likimu. Sankcijuonuoju status quo, mes būtumėm geografiniai kuo toliausiai, o laiko atžvilgiu kuo ilgiausiai už tos sankcijuonuojamos ribos. Todėl VLIKo atsišaukimas budėti atspėjo tikrovę. Dabar yra paruoštas memorandumas, kuris bus įteiktas visoms UN tautoms. Juo norima parodyti, kad Lietuvos sutartys su sovietais apima visa, kas tik buvo geriausia po Locarno sutarties. Visos šios sutartys sovietu buvo sulaužytos. Tad ar yra dar prasmės iš viso kurioms nors sutartims su sovietais.

Turime pagalvoti, kokių priemonių mes galime imtis kovoje už mūsų išlaisvinimą. Gal reikėtų įvesti vieną viešą maldos ir pasninko dieną, kelti viešus protestus, belstis į draugingų valstybių duris ir šauktis tarptautinių organizacijų pagalbos. Vakarami turi įsisąmoninti, kad sudaryta sutartis juos įpareigo, o sovietams nieko nereikš. Berlyno įvykiai lietuviams turi didžiausios vertės ir svarbos. Ten beginkliai išėjo į gatvę, protestuodami ir mirdami.

Matome, kas darosi dabar Lietuvoje: Lietuvos kompartijos valymas, priekaištai dabartinei krašto vadovybei dėl rusifikacijos yra visai be reikšmės. Jeigu prieš kurį laiką Gedvila buvo atstatytas kaip neužtektinai griežtas komunistas, o jo vieton buvo pastatytas rusas, tai visai nesvarbu, nes reikalo esant vieton šito ruso bus surastas ir kaip iškaba pastatytas lietuviškas "Nuškė". Yra žinių, kad Lietuvai grėšia bado pavojus ir dabartinės komunistinio režimo priemonės yra tik jieškojimas kaltininko. Režimo klaidos sukraunamos atskiriems žmonėms. Esame didžiausių pavojų akivaizdoje ir turime svarstyti, kokios akcijos turi imtis lietuviškoji visuomenė. Status quo užgyrimas būtų ne tik kraštui praigaištingas, bet pablogintų mūsų sąlygas čia. Visdélto didelės vilties kelia šio mėnesio 8 dienos Eisenhowerio pareiškimas, kad jis Pabaltijo valstybių aneksijos nepripažins ir apie pripažinimą jokių kalbų nebus. Tai būtų antras Lietuvos gyvenime istoriškos reikšmės Amerikos įsikišimas mūsų naudai.

VLIKas budės ir darys viską ką tik pajėgdamas Tėvynės išlaisvinimo kelyje. Jis kviečia ir lietuviškąją bendruomenę visomis pajėgomis kovoti dėl Lietuvos išlaisvinimo.

Didž. Britanijos bendruomenės atstovas, p. M. Bajorinas, papildydamas šį pranešimą, atkreipė suvažiavimo dėmesį į tai, kad Churchill'io kalba svetimuose kraštuose buvo kiek išpūsta. Nereikia užsimiršti, kad Churchill'is Eisenhower'io kalbai pritarė ir kad Anglija politinės linijos iš vienos dienos į kitą nekeičia. Locarno sutarties paminėjimas buvo gal tik pavyzdys, koku būdu

Rusijai galėtų būti duota saugumo garantija, jai pasitraukus ir sudarius buferines valstybes. Keturių konferencija yra daugiau Churchill'io ambicijos arba rinkiminių manevrų reikalas, kad parodžius rinkikams, jog jis yra geras ne tik karo bet ir taikos vadas ir kad išmušus politiniams priešams argumentą iš rankų, jog jis yra karo kurstytojas. Taigi, ši kalba yra daugiau vidaus, negu užsienio politikos reiškiny. Skirtumai yra ne principiniai, o daugiau metodų, anglams pageidaujant rusų pasitraukimo atsiekti pamažu. Neįtikėtina, kad rusai galėtų vakarų pasaulį dabar taip lengvai apgauti.

Tolimesnė suvažiavimo eiga ir priimtosi rezoliucijos bus paduotos sekančiame numeryje. PLB Europos kraštų bendruomenių atstovų pranešimus duosime per kelis numerius atskirai.

DBLS PIRMININKO M. BAJORINO PRANEŠIMAS

PLB Europos bendruomenių pirmininkų suvažiavime

Didž. Britanijoje PLB susiorganizavo kitais pagrindais, negu kitur ir ne ortodoksiniu būdu. Esamos organizacijos, veikusios jau prieš PLB organizacijos įkūrimą, įėjo į PLB nariais ir sudarė per savo rinktuosius atstovus PLB krašto centrinį organą. Todėl, vertinant lietuvių bendruomenės veiklą Didž. Britanijoje, reikia žiūrėti į atskirų organizacijų atliktą darbą ir to darbo visumą.

Jau prieš pirmąjį pasaulinį karą Anglijoje buvo lietuvių išeivių kolonija. Senųjų išeivių kolonijoje gali būti apie 10.000 lietuvių, bet organizuotų senųjų išeivių tėra mažiau 1.000. Londono lietuvių parapijoje yra apie 900 senųjų išeivių, o kitose organizacijose apie 150. Dvi organizacijos: Šv. Onos ir Rūtos d-jos yra grynai senųjų išeivių. Londono Vaidyla yra mišri senųjų ir naujųjų išeivių organizacija, turinti chorą, veiklią dramos grupę, savus namus su klubu ir sale.

Škotijoje senųjų išeivių galima spėti būsiant apie 5.000, nors ir čia organizuotų tėra apie 1.000. Senieji Škotijos lietuviai yra susibūrę 8 organizacijose ir turi du chorus su apie 500 narių. Pažymėtina, kad choruose dainuoja lietuviškai čia gimę lietuviai kartais net nebemokėdami lietuviškai kalbėti. Škotijos lietuvių religinį aptarnavimą veda du kunigai. Manchesteryje buvęs senųjų išeivių klubas yra tapęs bendra senųjų ir naujųjų išeivių organizacija, su iniciatyvos persvara naujųjų rankose.

Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjunga ir profesinės lietuvių organizacijos yra naujųjų išeivių sukurtos. DBLS įsteigta jau 1947 metais, tuoju po atvykimo pirmųjų išeivių. Jos narių buvo 3.000 su viršum, o dabar, po emigracijos į užjūrio kraštus, beliko 1.000 su viršum. DBLS tikslų tarpe yra lietuviškoji propaganda ir santykiavimas su svetimaisiais bei lietuvių atstovavimas svetimųjų tarpe. Ji kiekviena proga stengiasi priminti krašto gyventojams Lietuvą. DBLS jau septynius metus leidžia "Britanijos Lietuvį".

DBLS turi apie 40 skyrių su 4-mis apygardomis. Tautinės šventės minimos Londone ir skyriuose. Vasario 16 minėjimai suruošti 12 vietovių, o Londone priėmimas. Ta proga paskleista krašte 5000 skrajukių. Iš Birželio 14 minėjimų pažymėtina Nottinghamo įspūdin-

ga eiseną, kurioje dalyvavo ir kitos tautybės, o mitinge kalbėjo anglų parlamento nariai. Londone lietuviai padėjo prie tautos paminklo gražų vainiką. Vainiko padėjimas atkreipė didelį anglų visuomenės dėmesį. Gatvėse buvo išplatinta 8000 skrajukių, o vakare surengtas mitingas su žymiais anglų kalbėtojais.

Seniaus kiekvienas DBLS skyrius turėjo koki nors kultūrinį padalinį. Dabar, sumažėjus narių skaičiui, dar tebeveikia 6 chorai, 2 teatro grupės, 4 tautinių šokių grupės, Bradfordo progimnazija, krašte taip pat veikia 2 savaitgalio mokyklos ir 2 naujai steigiamos. Finansinė sąjungos būklė yra liūdna, nes narių skaičius sumažėjo, o pareigos liko tos pačios.

Prie DBLS veikia įteisinta, vadinasi, registruota Akcinė Lietuvių Namų B-vė su apie 1300 akcininkų, sudėjusių apie 8.000 £. Tos b-vės žinioje yra spaustuvė ir namai su sale, valgykla, baru, posėdžių kambariu ir gyv. butais. "Nidos" spaustuvės užuomazga su linotipu pradėta 1952 m. pradžioje. Sunkios buvo spaustuvės dienos, nes nebuvo nei pinigų, nei specialistų. Nors turima skolų, o kapitalo stokojama, dabar spaustuvė gali atlikti kiekvieną darbą greit ir tvarkingai. Jos svarbiausias uždavinys yra "Britanijos Lietuvio" spausdinimas, kuris svetimos spaustuvėse buvo brangus ir netvarkingas. Lietuvių Namuose yra 4 tarnautojai, "Nidos" spaustuvėje 5.

Pažymėtina, kad lietuvius pradeda apimti apatija. Tai pavojinga liga. Sunkiau darosi surinkti lėšų lietuviškiems reikalams ir prisiprašyti žmonių į visuomenines pareigas. Bet visomis turimomis jėgomis toliau dirbama bendram tikslui.

IŠ VOKIEČIŲ SPAUDOS

Pabaltiečių Birželio 14 minėjimai vokiečių spaudoje buvo plačiai atžymėti. Dėl vietos stokos neįmanoma jų visų čia paduoti. Taip pat paskutiniu laiku vis dažniau ir plačiau skelbiamos agentūrų ŪP., AP ir dpa duodamos žinutės įvairiais Lietuvos klausimais.

- Visa eilė laikraščių skelbia Maskvos radiofono paskelbtą Lietuvos komunistų partijos CK papeikimą Lietuvos ministerių tarybai dėl "rimtų klaidų ir apsileidimo". Neįtraukdama į partijos vadovybę lietuvių tautinių grupių, ji nukrypusi nuo leninistinės-stalinistinės politikos. Taip pat peikiamas kolektyvinių ūkių nekonsoolidavimas. Tokias žinias skelbia: 1953.6.19 "Mannheimer Morgen", "Nordwest Zeitung", "Frankfurter Rundschau" ir 18 dieną "Generalanzeiger der Stadt Wupertal" ir daugelis kitų.

- "Christ und Welt", Stuttgart, praneša birželio 11 d., kad Vatikano radiofono žiniomis paskutinis Lietuvos katalikų vyskupas esąs Vilniuje. 1939 m. Lietuvoje buvę devyni vyskupai. Krašte dabar veikia 86 bažnyčiose 107 kunigai.

- Ypatingai gražiai atsiliepia apie lietuvių Wormso sargybų kuopos Birželio 14 minėjimą "Allgemeine Zeitung, Mainz, 1953.6.13. Straipsnyje, antrašte "Badauja Lietuvos laisvei", tarp kitko rašoma:

"Jau 21 mėnesį Wormse stovi amerikiečių sargybų kuopos būrys. Šio dalinio vyrai yra daugiausia lietuviai, kurie per karą ir pokario metu pasidarė benamiai. Mes pažįstame šiuos vyrus pilkose uniformose su Lietuvos herbu ant rankovių kaip ramius, patikimus žmones, kurie gražiai prisiderina prie mūsų tėvynės papročių.

Kiekvienas iš šių 60
dėjęs karčių aukų...

lietuvų prarastajai tėvynei yra su-

Šią likimo dieną Wormso lietuviai prisimena sekmadienį. Kaip tylią demonstraciją ir kaltinimą jie tą dieną atsisako nuo savo dienos davinio ir laisvu noru badauja, kaip jų tėvai ir broliai badauja Pabaltijy ir Sibiro dykumose.

Vyr. Leit. Bl., Wormso dalinio vadas, įsakė sutaupytus maisto da-
vinius perduoti Osthofeno stovyklos pabėgėliams, nes ir šie žmo-
nės dėl sovietų grėsmės paliko namus ir ūkius. Ir šie žmonės lau-
kia, lygiai kaip lietuviai, kad galėtų grįžti laisvais žmonėmis
į savo tėvyne".

- "Der Volkswille" Schweinfurt, 1953.6.15 d. skelbia dpa vokiečių
spaudos agentūros duotą VLIKO atsišaukimą Birželio 14 proga.

- "Lauterbacher Anzeiger" birželio 6 d. straipsniu gėrisi vokie-
čių kolonistų veikla Pabaltijy, plačiai suminėdamas vokiečių ko-
lonistų laimėjimus ir jų įtaką šiame krašte.

- "Salzgitter-Kurier" birželio 17 d. ilgu straipsniu atpasakoja
buv. estų ministerio pirmininko Dr. H. Mde dviejų valandų paskai-
tos turinį. Paskaita laikyta Lebenstedte susirinkusiems keliems
šimtams vokiečių pabėgėlių. Paskaitoje buv. estų ministeris kvie-
tė atsikratyti baimės dėl sovietų jėgos ir įsisąmoninti sovietų
pastangas sutrukdyti vakarams ginkluotis ir gintis nuo sovietų.

- "Stuttgarter Nachrichten" birželio 16 d. savame pranešime kal-
ba apie "Pabaltijo partizanų žlugimą". Pabaltijo Tarybos atstovas
Stuttgarto spaudos konferencijoje pareiškęs, kad trijose Pabalti-
jo valstybėse partizanų kova prieš sovietų dalinius praktiškai pa-
sibaigusi. Sovietai 1949 m. pažadėję požemio rezistencijos daly-
viams amnestiją, o kai jie grįžę iš miškų ir pelkių, tai buvę iš-
tremti į Sibirą, nors pasigaunant kitų kaltinimų. Partizanai, iki
1949 m. operavę vienetais, lygiais kuopoms ir batalionams, nebega-
li būti centralizuotai vadovaujami. Buv. Lietuvos finansų ministe-
ris dr. P. Karvelis, be to, pareiškęs konferencijoje, kad Pabalti-
jo valstybių diplomatiniai atstovai šiomis dienomis UN įteiksia
memorandumą.

- "Pietų Hessene bus lietuvių centras". Tokia antrašte birželio
20 d. "Allgemeine Zeitung" Worms skelbia žinutę, kad keliant lietu-
vių laisvąją gimnaziją iš Diepholzo į Huettenfelde, pasireiškia
noras perkelti lietuvių tremtinių centrinę organizaciją arčiau
šios švietimo įstaigos. Weinheime a.d. Bergstrasse jau tariamasi
perimti muilo fabriką, kuriame būtų įrengta lietuvių centro komi-
teto/Krašto Valdybos, dabar esančios Hannoveryje/ ir VLIKO /dabar
esančio Reutlingene/ įstaigos bei jų bendradarbiams butai.

Huettenfelde lietuvių architektas šiuo metu planuoja Rennhofs
pilies perstatymą, kurion 190 internato auklėtinių persikelsia
kaip numatyta, rugpiūčio mėn. pradžioje.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Bolševikų kankinimo kameroje

Vokietijos Krašto Valdybą aplankė į Hannoverį atsilankęs vokie-
tis, kurio likimas po karo buvo susijęs su lietuvių partizanų veika.
Vokietis yra iš Lietuvos grįžęs 1951 m. Karo metu jis buvo pa-
tekęs į rusų belaisvę ir laikomas belaisvių stovykloje prie Daug-

pilio. Kelis kartus buvo iš stovyklos pabėges ir sugautas. Jo kelias iš stovyklos visada ėjo į Lietuvą ir čia jam teko pakelti didžiausias kančias.

Paskutinį kartą pabėges 1946 metais, buvo sučiuptas ir tardomas GPU įstaigoje Antoniškiuose /taip bent tą vietovę vadina pats vokiečiai, pažymėdamas, kad ji esanti netoli Latvijos sienos/. Čia buvo centrinė tardomoji įstaiga. Kalinių buvo daugiausia lietuvių ir visos kankinimo priemonės ir įrengimai buvo sugalvoti išgauti iš lietuvių partizanų ir politiniai nepatikimų žmonių prisipažinimus ir žinias.

Čia, Antoniškiuose, vokiečiai nusprendęs neprisipažinti, kad pabėges iš belaisvės, o tvirtinti, kad esąs vokiečiai geležinkelietis pakelėje į tėvynę. Tas pasiryžimas gelbėtis iš rusų nagų jam kainavo daug sveikatos ir jam teko pereiti visas kankinimo kameras. Pirmą buvęs patalpintas stovėjimo kameroje, tokioje siauroje, kad negalima buvo kaip nors susilenkti ar atsisėsti. Iš šonų, pradant kojomis, buvo įrengti į viršų smailėjantieji cemento stulpai, taip kad stovėti tekdavo suglaustomis kojomis, negalint jų pajudinti.

Po 24 val., negave prisipažinimo, kaltinamąjį perkėlė į tokią pat siaurą kamerą, kurion kiek augščiau kelių buvo įleista šalto vandens, nuo kurio nutirpdavo kojos ir visą kūną apimdavo neapsakomi skausmai. Po šios kameros, dar nepalaužus kalinio pasiryžimo, jis buvo pervestas vėl į siaurą stovėjimo vienutę, įrengtą taip, kad negalėtų nei rankų pakelti, su siauru išpjovimu prieš akis. Tame išpiovime degė nepalaujama stiprios elektros šviesos, nuo kurių nebuvo jokio išsigelbėjimo. Toje vienutėje išbuvo 48 val. ir iš jos išėjo pusiau apakęs. Ir dabar dideliu nuošimčiu esąs nustojęs regėjimo.

Neišgave čia prisipažinimo, perkėlė į Uteną, kur sekė 14 naktų nuolatiniai tardymai. Pagaliau buvo nugabentas į NKVD vyr. būstinę Kaune ir ten uždarytas rūsyje šalia centrinio šildymo. Kadangi buvo ten paliktas savo likimui, o gal ir užmirštas, tai turėjęs laiko išsilaužti. Keliaudamas link Vokietijos, Kazlų Rūdos miškuose pirmą kartą susitikęs lietuvių partizanus ir prie jų prisijungęs.

Partizanuose fiziniai atsigaves ir sustiprėjęs, vėl pasileido į kelionę, norėdamas pasiekti Vokietiją. Kalvaičiuose buvo sučiuptas keturių rusų, kurie jį įtarė esant partizanu. Kadangi buvęs fiziniai labai stiprus, atsigavęs ir gerai atrodęs, tai rusai su ypatingu įniršimu jį muše. Čia jis netekęs visų dantų. Po pirmųjų tardymų buvo nugabentas į Kybartus, kur vėl tris savaites naktimis tardė, sistematiškai mušdami. Mušama daugiausia buvo ties inkstais, taip kad ir dabar nepagydomai sergas inkstais.

Partizanų ryšininkas

Neišgavus prisipažinimo, buvo vėl nugabentas į Kauną, kur, po septynių dienų badavimo, buvo paleistas arba, teisingiau pasakius, tiesiog išmestas, be jokių dokumentų ar pažymėjimų. Paleistas be dokumentų, nutarė melduotis Kybartų NKVD įstaigoje, kur buvo priimtas prižiūrėti tvarte 8 arklius ir būti milicijos vežėju. Viena iš pirmųjų kelionių, kuriose dalyvavo, buvo 1946 m. rugpiūčio mėn. milicijos ekspedicija į Kalvariją, kur partizanai buvo sulikvidavę visus bolševikų funkcionierius.

Šioje ekspedicijoje neapseita be kovų. Partizanai pakelėje buvo bolševikų dalinius užpuolę ir kovoje tą dieną žuvo 27 milicinin-
kai ir daug buvo sužeistų, kuriuos jam teko arkliais vežti. Pa-
čioje Kalvarijoje radę 12 nužudytų bolševikų pareigūnų, gražiai
suguldytų eilutėje. Čia vokiečiui vėl pavyko susižinoti su parti-
zanais ir tapti jų ryšininku. Būdamas arklių prižiūrėtoju ir ve-
žėju, jis dažnai iš anksto sužinodavęs kur bus važiuojama, o jau
pusę valandos vėliau, tai buvo pranešta ir partizanams, kurie
atitinkamai pasiruošdavo "priimti" ekspediciją. Tose vietose bu-
vęs ir stiprus vienu vokiečių 120 partizanų dalinys, kurio vadą,
vokiečių vyr. leitenantą, pats pažinojęs.

Pagaliau, 1946 metų pabaigoje, buvo NKVD iš tarnybos atleistas,
gavo lietuviškai-rusišką pasą ir pažymėjimą, kad gali keliauti į
tėvynę, o sustojimo vietose turi būti priimamas ir registruojamas.
Nukeliavęs iki Isrutės, pastebėjęs, kad gerai saugomą pasienio
zoną negalėsias peržengti. Pasukęs per Gerdauen, Tilžę, Pagėgius
į Šilutę, kur lankes Ramučių, Gečelių, Šilmaižių kaimus. Viename
tų kaimų pradėjo dirbti pas vienus ūkininkus, o vėliau perėmė
valdyti tą ūkį, nes savininkai buvo nepajėgūs seneliai. Čia per-
gyveno visą 1948/49 sukolchozinimo eigą.

Ginkluotos milicijos 1948 m. vieną dieną suvaryti į susirinki-
mą, "laisvu noru" nutarė steigti kolchozą. Po karštų kovų vis-
dėlto ūkininkai išsiderėjo sau teisę kitais metais nuimti sau
pasėtą plotų derlių. To sutarimo betgi bolševikai nesilaikė ir
1949 m. ginkluotos milicijos priežiūroje derlius buvo sudorotas
kolchozui.

Kolchoze buvęs brigadierium ir kartu partizanų ryšininku. Par-
tizanai tais laikais jų apylinkėje buvę labai stiprūs ir veikė
net dienos metu, kartais atvažiuodami kokiai akcijai suakveži-
miais. Negalėdami sutrukdyti kolchozų steigimą, partizanai sten-
gėsi bent sutramdyti per didelį žmonių išnaudojimą. Pavyzdžiui,
Šilmaižių kolchozo pirmininką, ypatingai uoliai tarnavusį rusams,
apdovanotą ordenais ir visokiomis privilegijomis, tris kartus
mandagiai ir geruoju išspėję, tik tada, jam nepaklausius, sulik-
vidavė.

A t i t a i s y m a s.

Fereitas "Informacijos" Nr per nemalonią klaidą buvo pakarto-
tas birželio 17 dienos Nr 25 /48/o turėjo būti Nr 26 /49/.

Hannover-Kleefeld, Hegelstr.6

Tel. 5 19 54